

כי תצא (80)

"דרוש וקבל שכר", היינו אותו שכר של מסירות נפש שיש בדיון בן סורר ומורה.

ספר "שנים מקרא"

שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבְּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהֶאֱרַכְתָּ יָמִים (כב, ז)

ויש לעיין דהכא הקדים ברכת ייטב לך לברכת אריכות ימים, ואילו גבי מצות כיבוד אב ואם הוא בהיפוך למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך (לעיל ה, טז). והדבר צריך טעם. ויש ליישב ע"פ המבואר בתרגום יהונתן כאן, שפירש דלמען ייטב לך קאי על עולם הזה, ולמען יאריכון ימיך קאי על עולם הבא. והנה בירושלמי ריש פאה אמרו דכיבוד אב ואם הוא מצוה חמורה שבחמורות, ושילוח הקן הוא מצוה קלה שבקלות, ובגמרא (זבחים ק"ט.) אמרו דדרך התורה לכתוב בכל מקום באופן דלא זו אף זו. ומעתה מצינו טעם הגון לחילוף הסדר בשני המצוות. דשילוח הקן שהיא מצוה קלה שבקלות, הוה אמינא שמשלמין שכרה בעוה"ז, קמ"ל קרא למען ייטב לך בעוה"ז, ולא זו בלבד אלא אפילו בעוה"ב ג"כ יאריכון ימיך. אבל בכיבוד אב ואם שהיא מצוה חמורה שבחמורות, א"כ מסברא הו"א ששכרה רק לעוה"ב ששם מקום תשלום השכר היותר גדול, וקמ"ל קרא דלא זו אלא אפילו בעוה"ז ישלמו לך שכרך.

המאור שכתורה בשם "טעמא דקרא"

עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קָדְמוּ אֲתָכֶם בְּלָחֶם וּבַמַּיִם ... וְאֲשֶׁר שָׁכַר עֲלֶיךָ אֶת בְּלָעֶם בֶּן בְּעוֹר (כג, ה)

שתי תביעות נתבעו עמון ומואב, האחת על שלא קידמו את ישראל בלחם ובמים ולא נהגו במידת דרך ארץ, השניה, ששכרו את בלעם בן בעור לקלל את ישראל ולהאבידם. ותמיהה גדולה היא, הכיצד באים אנו לדרוש מרוצחים אלו, שביקשו ע"י בלעם להאביד אומה שלימה ובסופו של דבר החטיאום וגרמו למגיפה גדולה, שיתנהגו בדרך ארץ. וכי לא די בתביעה של מעשה בלעם, עד שיש צורך להוסיף שגם דרך ארץ לא היה להם. ברם באמת שתי התביעות, ענין אחד הם, עיקר הטענה היא "על דבר אשר לא קדמו אֲתָכֶם בְּלָחֶם". אך אם יבואו להצדיק עצמם ולומר, שלא היה להם די ממון כדי להספיק לחם ומים לאומה שלימה, ניצב מעשה בלעם ומוכיח את שקריהם, וכי מנין היה להם ממון כה רב לשכור את בלעם הרשע, לקלל את ישראל ולהחטיאם! "טללי אורות" בשם מגרי מדובנא

היצר הרע אינו מניח גם לגדולי הצדיקים עד זיקנה ושיבה.

וְרֵאִיתָ בְּשִׁבְיָה אִשָּׁת יַפֹּת תֹּאֵר (כא, יא)

בפרשת יפת תואר אפשר להסיק לקח מאוד חשוב, והוא, שהיצר הרע אינו מניח גם גדולי הצדיקים, ובא אליהם בתביעות הנראות לכאורה, ככאלו שאינן מתאימות לדרגתם ולמצבם הרוחני. שהרי איזה סוג אנשים מעם ישראל יצא למלחמה? הלא היו אלה המדקדקים ביותר במצוות, שלא שחו שיחה לבטלה בין תפילה של יד לתפילה של ראש וכו', ואם כן היאך יעלה על הדעת שהם יגיעו למצב שבו התורה נצרכת להתיר להם יפת תואר? הרי לנו שאף אחד אינו יכול לסמוך על עצמו, גם בגיל זקנה ושיבה, ויש לשמור על עצמנו מטענות היצר הרע ותביעותיו, ולהזהר מהעורמה היתירה שנזרקה בו.

טובך יביעו מאת הרב זילברשטיין שליט"א

הסוד הטמון בפרשת בן סורר ומורה

פִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה (כא, יח)

בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב, דרוש וקבל שכר (סהנדין עא.)

תמה רבינו בחיי: מפני מה הוצרכה התורה להודיע ולכתוב מה שלא היה ומה שלא ינהג לעתיד? וכתב שם הרשב"א, שזה מחכמת התורה ללמד דעת העם עד היכן גדול חיוב אהבת השי"ת, שהרי אין לך אהבה חזקה בעולם כאהבת האב והאם לבן, וכיון שעובר הבן על מצוות ה' חייבים הם שתגבר בקרבם אהבת השי"ת על אהבת בנם, עד שהם עצמם צריכים להביאו לבית דין לסקילה. ועל זה אמרו דרוש וקבל שכר. ומוסיף על כך בספר "שמי ושם אבות": בעל ה"אגלי טל" ביאר בהקדמתו את דברי הגמרא (סוטה לז.) שכל מצוה ומצוה נכרתו עליה ארבע בריתות, ללמוד ללמד לשמור ולעשות. דהיינו שללמוד וללמד הוא מחלקי המצוה. ועל כן כל מעלות שיש במצוה יש בלימוד אותה מצוה, וכשם שמצות שבת שקולה כנגד כל המצוות כן לימוד הלכות שבת שקול כנגד כל המצוות. וא"כ יש לומר כי כאן בפרשת בן סורר ומורה שלא היה ולא עתיד להיות, שאין בו החלק של עשיית המצוה אלא רק חלק של הלימוד וללמד בהלכות בן סורר ומורה, הרי רק בלימוד פרשה זו יש הסגולה של מסירות נפש בהקרבת אותה אהבה שיש לאב ואם כלפי הבן לאהבת השי"ת. וזהו

וַיִּתֵּד תְּהִיָּה לָךְ עַל אֲזָנְךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְתִפְרָתָהּ בָּהּ
וְשִׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת צְאֲתָךְ (כג, יד)

דרש בר קפרא מאי דכתיב: ויתד תהיה לך על אוזן אל תקרי אוזן אלא על אוזןך שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון, יניח אצבעו באזניו והיינו דאמר ר' אלעזר מפני מה אצבעותיו של אדם דומות ליחידות ... שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באזניו. (כתובות ה:).

שואל ה"חתם סופר", הלא בהמשך כתוב "וְכִסִּיתָ אֶת צְאֲתָךְ", ומה שייך ציווי זה לענין המובא בגמרא על חלקו הראשון של הפסוק? ובאר, שבגמרא שם מצינו דבר נוסף בענין האוזן: תנא דבי רבי ישמעאל, מפני מה אוזן כולה קשה והאליה רכה? שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון, יכוף אליה לתוכה. ולשם מה נצרכים שני דברים כדי לא לשמוע לשון הרע גם את אצבעות הידים וגם את תנוך האוזן? התשובה היא, שאם לומדים תורה ומישהו מדבר לשון הרע א"א להכניס את הידים לתוך האוזנים, כי אסור ללמוד תורה כשנוגעים בצואת האוזן. מה העצה? לדרחוף את התנוך, אבל הוא יוצא מיד חזרה! לכן צריך להחזיק את היד עם התנוך בתוך האוזן ועל זה נאמר "וַיִּתֵּד תְּהִיָּה לָךְ עַל אֲזָנְךָ וְכִסִּיתָ אֶת צְאֲתָךְ", כלומר את צואת האוזן.

ומתוך האור בשם החתם סופר

זְכוּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה ה'... לְמַרְיָם בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם (כד, ט)

זכירת עונשו של מרים נועד על מנת להראות לנו עד כמה חמור עוון לשון הרע, ולהרתיענו מפניו. וצריך ביאור, מדוע מדגיש הכתוב שעונשו של מרים ניתן לה "בְּדֶרֶךְ", וכי ישנה משמעות למקום שבו ניתן העונש, בדרך הלך או בדרך חזור? ה"חפץ חיים" מיישב באמצעות מעשה שהיה עד לו: היה פעם ברכבת, ובמהלך הנסיעה הבחין באשה שקמה לסגור את החלון, מכיון שהיה לה קר. לא חולפות שתי דקות, והנה קמה בתה של אותה אשה, נגשת אל החלון ופותחת אותו לרווחה. "את רואה שקר לי" אומרת האם, "למה את פותחת את החלון?" "כי לי חם", עונה הבת בחוצפה! קמה שוב האם ממקומה וסוגרת את חלון, וכשהתיישבה במקומה התרוממה החוצפנית ופתחה. לאחר שחזר הענין על עצמו בשלישת, אמרה האם לבתה: חכי, תיכף נגיע הביתה, ואז תראי כבר מה שתקבלי ממני. התבונן ה"חפץ חיים" במחזה שנגלה לנגד עיניו והרהר לעצמו: מה רצה הקב"ה ללמד אותי בכך? שבדרך לא מענישים, אלא א"כ מדובר במקרה חרום המחייב תגובה באופן מידי. זהו הסיבה שהקב"ה מדגיש לנו מסיים החפץ חיים: "זְכוּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה ה'... לְמַרְיָם בְּדֶרֶךְ". צא ולמד עד כמה חמור עוון לשון הרע, עד שהקב"ה לא המתין

איתו עד שיגיעו בני ישראל לביתם וישבו על אדמתם, אלא עוד בהיותם בדרך העניש את מרים!

ספר "להתעזר באהבתך" בשם החפץ חיים

הלכה: במנהג להתענות בערב ראש השנה

כתב השו"ע (סימן תקפא ס"ב): נוהגים להתענות ערב ר"ה וא"צ קבלה ולא השלמה (מ"ב סקט"ז). ובפסקי תשובות אות כ כתב: ואדרבה אין להשלימו עד צאת הכוכבים, משום שאין להכניס ליו"ט כשהוא מעונה, אלא מתענה עד פלג המנחה, ומתפלל מנחה קודם אכילתו, ורבים נוהגין להתענות רק עד זמן מנחה גדולה, ומתפללים מנחה קודם אכילתו, ויש שכתב שאין להקפיד על תפילת מנחה קודם אכילתו אלא מתענה עד אחר חצות היום ותו לא, ויש שהיו נוהגים לפטור התענית ע"י עריכת סיום מסכתא.

פתגם: בגיל העמידה מוכנים לשלם בשביל להבטיח מקום ישיבה.
ספר "שמחלה"

חקירה: אוושא מילתא בשבת

אסר משום מראית העין שיחשדו שבשבת התחיל לטחון, או שמא יאמרו שמזולזל בקדושת שבת (מנוחת עמי יח-י עמוד 119)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: חכמת הקבלה: ברחובה של עיר פגש יהודי בעני פושט יד, ומיד נתחלחל למראה עיניו. הלא עני זה הוא מכרו לשעבר, שהיה חשוב כעשיר מופלג. האמנם עד כדי כך ירדת פלאים! השתומם הלה. כן, לדאבוני, הגעתי לידי כך, נד העני בראשו, כפי שאמרו חז"ל: תחילה ימלא כרסו בש"ס ופוסקים ואחר כך ילמד קבלה. ואמנם כך עשיתי. תחילה מכרתי את הש"ס והפוסקים שבביתי ומילאתי את כרסי הרעבה, ועתה כבר נמצא אני בשלב של קבלה.

ספר "חד וחלק" חלק ב'

שבת שלום!

מזל טוב ליום הולדת של בני שלמה בן מלכה נ"י

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, ג'ילברט יפה בת מרים. לעילוי נשמת של ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, לעילוי נשמת שלמה בן מחה, דנאיל בן רחל, עמנואל בן ארנסט אברהם.

